Lietas Nr. A420328713
Lietas arhīva Nr. AA43-0702-15/6

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2015.gada 30.jūnijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente A.Kovaļevska,
tiesneses K.Krastiņa un L.Vīnkalna

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. B/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu par vecuma pensijas pārrēķināšanu, sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 29.janvāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. B/ (turpmāk – pieteicējs) 2013.gada 10.janvārī ar iesniegumu vērsās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – Aģentūra) Rīgas pilsētas Vidzemes nodaļā, lūdzot pārrēķināt valsts vecuma pensiju sakarā ar darbu SIA „Teika".

Ar Aģentūras Rīgas pilsētas Vidzemes nodaļas 2013.gada 15.janvāra lēmumu Nr.3/107954 (turpmāk – sākotnējais lēmums) atteikts pārrēķināt valsts vecuma pensiju, jo nav pierādīts jauns apdrošināšanas periods līdz 1995.gada 31.decembrim.

Pieteicējs sākotnējo lēmumu apstrīdēja.

[2] Ar Aģentūras 2013.gada 5.marta lēmumu Nr.11-8/2300 (turpmāk – Lēmums) Aģentūras Rīgas pilsētas Vidzemes nodaļas 2013.gada 15.janvāra lēmums Nr.3/107954 atcelts un Aģentūras Rīgas pilsētas Vidzemes nodaļai uzdots pārrēķināt pieteicēja pensiju, ņemot vērā apdrošināšanas periodu no 1994.gada 1.janvāra līdz 1994.gada 6.decembrim.

Lēmumā norādīts, ka saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2. un $2.^{1}$punktu un Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 „Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr.165) 3.1.punktu pieteicēja iesniegtā Uzņēmumu reģistra izziņa par SIA „Teika" reģistrāciju Uzņēmumu reģistrā nevar būt par pamatu apdrošināšanas perioda pierādīšanai laika posmā no 1991.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim.

Pieteicējs SIA „Teika" strādājis no 1991.gada 16.septembra līdz 1994.gada 6.decembrim, ieraksts par atbrīvošanu no darba pieteicēja darba grāmatiņā nav pilnīgs, jo to ir apliecinājis uzņēmējsabiedrības vadītājs, bet nav uzņēmējsabiedrības zīmoga. Turklāt, lai personas apdrošināšanas stāžā varētu ieskaitīt darba periodu no 1991.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim, uzņēmumam, kurā persona strādāja, bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas, tas nozīmē, ka uzņēmumam bija jābūt reģistrētam kā sociālā nodokļa maksātājam. Saskaņā ar Aģentūras rīcībā esošo informāciju SIA „Teika" ir reģistrēta kā sociālā nodokļa maksātāja no 1994.gada 1.janvāra. Līdz ar to pieteicēja apdrošināšanas stāžā var ieskaitīt darba periodu SIA „Teika" no 1994.gada 1.janvāra līdz 1994.gada 6.decembrim.

[3] 2013.gada 18.martā Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicēja pieteikums par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu. Pieteicējs uzskata, ka viņa vecuma pensija ir pārrēķināma, jo viņa apdrošināšanas stāžā ir ieskaitāms darba periods kooperatīvā „Teika" no 1989.gada 14.augusta līdz 1991.gada 16.septembrim un SIA „Teika" no 1991.gada 17.septembra līdz 1996.gada 1.janvārim. Darba periodus apliecina darba grāmatiņa un Uzņēmumu reģistra Funkciju izpildes departamenta Rīgas reģiona informācijas nodaļas 2011.gada 25.augusta izziņa Nr.7-3-106768.

[4] Aģentūra rakstveida paskaidrojumā norāda, ka pieteikums nav pamatots, pamatojoties uz Lēmumā minētajiem argumentiem. Papildus norādīts, ka pieteicējs no 1995.gada 10.janvāra ir reģistrēts kā individuālā darba veicējs –un par viņu par periodu no 1995.gada janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim ir veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas. Tas nozīmē, ka pieteicējam tiks veikts pensijas pārrēķins, šo periodu ieskaitot apdrošināšanas stāžā.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 29.janvāra spriedumu pieteicēja pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Aģentūra atzina pieteicēja darba periodus SIA „Teika" no 1991.gada 16.septembra līdz 1994.gada 6.decembrim, darba periodu SIA „Teika" 1995.gadā neatzina, bet, pārrēķinot vecuma pensiju, apdrošināšanas stāžā ir ieskaitīts tikai darba periods no 1994.gada 1.janvāra līdz 1994.gada 6.decembrim. Līdz ar to jānoskaidro, vai, pirmkārt, darba periods SIA „Teika" 1995.gadā pamatoti nav atzīts un, otrkārt, vai Aģentūra pamatoti atteicās pieteicēja apdrošināšanas stāžā ieskaitīt periodu no 1991.gada 16.septembra līdz 1993.gada 31.decembrim.

[5.2] Noteikumu Nr.165 3.1.punktā norādīts, kādi dokumenti var apliecināt personas darba periodu no 1991.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim. Pieteicējs kā pierādījumu darba stāžam 1995.gadā SIA „Teika" ir uzrādījis Uzņēmumu reģistra izziņu, kas saskaņā ar noteikumiem Nr.165 nav atzīstams par dokumentu, kas apliecina apdrošināšanas periodu. Izziņā redzams, ka 1991.gada 23.septembrī Uzņēmumu reģistrā izdarīts ieraksts par pieteicēja iecelšanu par grāmatvedi ar paraksta tiesībām SIA „Teika", bet 1997.gada 12.decembrī izdarīts ieraksts par atbrīvošanu no amata. Izziņa pierāda to, kad ir izdarīti šie ieraksti, bet ne to, kad tieši ar pieteicēju ir nodibinātas vai izbeigtas darba tiesiskās attiecības. Savukārt darba grāmatiņa pierāda, ka pieteicējs no amata SIA „Teika" atbrīvots 1994.gada 6.decembrī. Tā kā neviena cita dokumenta, kas varētu apliecināt pieteicēja darba stāžu, nav, Aģentūra pamatoti nav atzinusi pieteicēja darba stāžu SIA „Teika" 1995.gadā.

[5.3] No likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2. un 2.[1]punkta un noteikumu Nr.165 3.1.punkta izriet, ka konkrēts darba periods apdrošināšanas stāžā ir ieskaitāms tikai gadījumā, ja par šo darba periodu par personu, kura ir bijusi darba ņēmējs, ir veiktas vai bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas.

No lietas materiāliem konstatējams, ka SIA „Teika" no 1991.gada 16.septembra līdz 1993.gada 31.decembrim par pieteicēju kā par darba ņēmēju nav veikusi sociālās apdrošināšanas iemaksas. SIA „Teika" kā sociālā nodokļa maksātāja reģistrēta tikai 1994.gada 1.janvārī. Līdz ar to nav tiesiska pamata pieteicēja apdrošināšanas stāžā ieskaitīt periodu no 1991.gada 16.septembra līdz 1993.gada 31.decembrim.

[6] Par Administratīvas rajona tiesas 2014.gada 29.janvāra spriedumu pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību. Pieteicējs uzskata, ka viņa apdrošināšanas stāžā jāieskaita darba periods kooperatīvā „Teika" no 1989.gada 14.augusta līdz 1991.gada 16.septembrim un SIA „Teika" no 1991.gada 17.septembra līdz 1993.gada 31.decembrim. Pieteicējs šajā laikā strādāja SIA „Teika", kļūdaini ieraksti darba grāmatiņā nevar būt par pamatu darba perioda neieskaitīšanai apdrošināšanas stāžā.

[7] Aģentūra rakstveida paskaidrojumā par pieteicēja apelācijas sūdzību norāda, ka tā nav pamatota, uzsverot, ka darba periodu no 1991.gada 17.septembra līdz 1993.gada 31.decembrim nevar ieskaitīt pieteicēja apdrošināšanas stāžā, jo par šo periodu par pieteicēju netika un nebija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas.

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmo daļu lieta tiek izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[8] Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmā daļa paredz, ka apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību un pretapelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajās sūdzībās.

Pieteicējs nav pārsūdzējis pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteicēja pieteikums par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu par vecuma pensijas pārrēķināšanu sakarā ar darbu laikā no 1994.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim. Pieteicējs ir pārsūdzējis pirmās instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīts pieteicēja pieteikums par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu par vecuma pensijas pārrēķināšanu sakarā ar darbu laikā no 1989.gada 14.augusta līdz 1993.gada 31.decembrim. Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa izskata lietu apelācijas sūdzībā norādītajā apjomā.

[9] Pieteicējs gan apelācija sūdzībā, gan pieteikumā ir norādījis, ka viņa apdrošināšanas stāžā ir ieskaitāms darba periods kooperatīvā „Teika" no 1989.gada 14.augusta līdz 1991.gada 16.septembrim.

Izvērtējot to, vai pieteicējs ir lūdzis šo periodu ieskaitīt apdrošināšanas stāžā arī Aģentūrai, apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējs 2013.gada 10.janvāra iesniegumā Aģentūrai lūdz pārrēķināt piešķirto vecuma pensiju, iekļaujot apdrošināšanas stāžā laika periodu no 1989.gada janvāra līdz 1995.gada decembrim, kad pieteicējs strādājis SIA „Teika" (*lietas 16.lapa*). Tātad pieteicējs šajā iesniegumā ir norādījis, ka lūdz ieskaitīt apdrošināšanas stāžā darba periodu SIA „Teika", nevis kooperatīvā „Teika". Tomēr iesniegumā ir norādīts arī tas, ka pieteicējs lūdz apdrošināšanas stāžā ieskaitīt periodu no 1989.gada. Līdz ar to no šī iesnieguma kopumā Aģentūra varēja saprast, ka pieteicējs lūdz apdrošināšanas stāžā ieskaitīt arī darba kooperatīvā „Teika", lai arī kļūdaini norāda, ka visā periodā ir strādājis SIA „Teika".

2013.gada 30.janvāra apstrīdēšanas iesniegumā pieteicējs ir norādījis, ka nepiekrīt sākotnējam lēmumam, jo nav ņemta vērā Uzņēmumu reģistra izziņa par darbu SIA „Teika", no kuras ir redzams, ka pieteicējs strādāja arī 1995.gadā (*lietas 18.lapa*). Tātad apstrīdēšanas iesniegumā pieteicējs ir minējis tikai SIA „Teika", nevis kooperatīvu „Teika". Apstrīdēšanas iesniegumā nav arī norādes uz laika periodu, kad pieteicējs strādāja kooperatīvā „Teika", no kuras varētu saprast, ka pieteicējs apstrīd sākotnējo lēmumu arī daļā par darbu kooperatīvā „Teika". Turklāt apstrīdēšanas iesniegumā ietvertie argumenti par Uzņēmumu reģistra izziņu un darbu 1995.gadā nepārprotami attiecas tikai uz pieteicēja darbu SIA „Teika". Līdz ar to no apstrīdēšanas iesnieguma izriet, ka pieteicējs nav apstrīdējis sākotnējo lēmumu daļā par darba

perioda kooperatīvā „Teika" neieskaitīšanu apdrošināšanas stāžā. Tādējādi arī Aģentūra Lēmumā pamatoti nav vērtējusi jautājumu par darba perioda kooperatīvā „Teika" ieskaitīšanu apdrošināšanas stāžā. Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa secina, ka pieteicējs nav ievērojis lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību attiecībā uz darba perioda kooperatīvā „Teika" ieskaitīšanu apdrošināšanas stāžā, jo nav apstrīdējis sākotnējo lēmumu šajā daļā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 278.panta pirmās daļas 1.punktu tiesa atstāj pieteikumu bez izskatīšanas, ja pieteicējs nav ievērojis likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību. Saskaņā ar šā panta otro daļu pirms jautājuma izlemšanas tiesa uzaicina administratīvā procesa dalībniekus sniegt viedokli par pieteikuma atstāšanu bez izskatīšanas.

2015.gada 23.martā procesa dalībniekiem nosūtīts lūgums sniegt viedokli par to, vai pieteicēja pieteikums daļā par darba perioda kooperatīvā „Teika" no 1989.gada 14.augusta līdz 1991.gada 16.septembrim iekļaušanu apdrošināšanas stāžā ir atstājams bez izskatīšanas.

Pieteicējs viedokli nav sniedzis, savukārt Aģentūra norādīja, ka pieteicēja pieteikums šajā daļā ir atstājams bez izskatīšanas, jo apstrīdēšanas iesniegumā lūgts pārrēķināt vecuma pensiju, aprēķinā ņemot vērā darba periodu SIA „Teika".

Ievērojot minēto, apgabaltiesa atzīst, ka pieteikums daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu par vecuma pensijas pārrēķināšanu, apdrošināšanas stāžā ieskaitot darba periodu kooperatīvā „Teika" no 1989.gada 14.augusta līdz 1991.gada 16.septembrim, ir atstājams bez izskatīšanas.

[10] Pārbaudījusi lietas materiālus un izvērtējusi lietā esošos pierādījumus attiecībā uz pieteikumu daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu par vecuma pensijas pārrēķināšanu, apdrošināšanas stāžā ieskaitot darba periodu SIA „Teika" no 1991.gada 17.septembra līdz 1993.gada 31.decembrim, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums šajā daļā ir noraidāms.

[10.1] Apgabaltiesa konstatē, ka lietā nav strīda par to, ka saskaņā ar darba grāmatiņā norādīto pieteicējs laikā no 1991.gada 17.septembra līdz 1993.gada 31.decembrim strādāja SIA „Teika".

Likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2.punkts noteic, ka no 1991.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim apdrošināšanas stāžu veido darba periodi, kuros bija jāveic, bet attiecībā uz pašnodarbinātām personām ir veiktas apdrošināšanas iemaksas.

No lietas materiāliem konstatējams, ka SIA „Teika" no 1991.gada 16.septembra līdz 1993.gada 31.decembrim par pieteicēju kā par darba ņēmēju nav veikusi sociālās apdrošināšanas iemaksas.

[10.2] Taču likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2.punkts paredz, ka no 1991.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim apdrošināšanas stāžu veido arī tādi darba periodi, kuros apdrošināšanas iemaksas nav veiktas, bet tās bija jāveic.

Šī norma šādā redakcijā stājās spēkā 2006.gada 1.janvārī. Līdz tam likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2.punkts paredzēja, ka no 1991.gada 1.janvāra līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai apdrošināšanas stāžu, kas nepieciešams valsts pensijas piešķiršanai (pārrēķināšanai), veido darbs vai tam pielīdzinātie nodarbinātības periodi, kuru laikā kārtotas sociālās apdrošināšanas iemaksas.

Šādi grozījumi likumā tika izdarīti, lai aizsargātu darba ņēmēju, ja darba devējs nav nomaksājis sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, ņemot vērā Satversmes tiesas 2001.gada 13.marta sprieduma lietā Nr.2000?08?0109 „Par likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" pārejas noteikumu 1.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1.un 109.pantam, 1966.gada 16.decembra Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 9.pantam un 11.panta pirmajai daļai" secināto (*sk. likumprojekta „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām"" anotācijas 1.punktu, http://helios-web.saeima.lv/bi8/lasa?dd=LP1377_0 un Koncepcijas par darba ņēmēju tiesībām uz valsts sociālās apdrošināšanas pakalpojumiem, ja darba devējs nav samaksājis valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (sociālo nodokli), kopsavilkumu, http://likumi.lv/doc.php?id=93730*). Šajā spriedumā Satversmes tiesa norādīja, ka lietā apstrīdētā tiesību norma, kas paredz personai tiesības uz noteiktiem sociālās apdrošināšanas pakalpojumiem vienīgi tad, ja faktiski ir veiktas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, ir pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes 109.pantu. Esot spēkā apstrīdētajai tiesību normai, personas, kuras obligāti apdrošināmas un kuras iegūst konstitucionālās tiesības uz sociālo drošību sava statusa vai nodarbinātības attiecību dēļ, kļūst atkarīgas no darba devēja vai valsts institūciju izvēles – izpildīt vai neizpildīt ar likumu uzliktos pienākumus. Līdz ar to imperatīvās tiesību normas, kas paredz pienākumu visiem sociālās apdrošināšanas attiecību subjektiem izpildīt likumā nostiprinātos pienākumus, zaudē savu jēgu. Tādēļ, lai garantētu obligātajai sociālajai apdrošināšanai pakļauto personu tiesības, izmaksas nedrīkst saistīt ar to, vai citas personas ir vai nav pienācīgi pildījušas likumā noteiktos pienākumus.

Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa secina, ka likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2.punkta mērķis, paredzot, ka no 1991.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim apdrošināšanas stāžu veido arī tādi darba periodi, kuros apdrošināšanas iemaksas nav veiktas, bet tās bija jāveic, ir aizsargāt darba ņēmējus, kuri nav atbildīgi par to, ka darba devēji nav veikuši apdrošināšanas iemaksas.

[10.3] Laikā no 1991.gada 17.septembra līdz 1993.gada 31.decembrim pieteicējs bija darba ņēmējs, kura darba devējs bija SIA „Teika". Līdz ar to sociālās apdrošināšanas iemaksas (sociālo nodokli) par pieteicēju bija jāmaksā SIA „Teika". Taču atbilstoši darba grāmatiņā norādītajam pieteicējs šajā laikā bija SIA „Teika" komercdirektors (*lietas 6.lapa*), bet atbilstoši Uzņēmumu reģistrā reģistrētajām ziņām pieteicējs bija arī SIA „Teika" viens no valdes locekļiem, grāmatvedis ar paraksta tiesībām un viens no SIA „Teika" dalībniekiem (*lietas 7.lapa*). Līdz ar to apgabaltiesa secina, ka pieteicējs pats bija līdzatbildīgs par to, lai SIA „Teika" veiktu sociālās apdrošināšanas iemaksas (samaksātu sociālo nodokli).

Ņemot vērā minēto un to, ka likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2.punkta mērķis ir aizsargāt darba ņēmējus, kuri nav atbildīgi par to, ka darba devēji nav veikuši apdrošināšanas iemaksas, tad pieteicēja apdrošināšanas stāžā nav ieskaitāms darba periods SIA „Teika" no 1991.gada 17.septembra līdz 1993.gada 31.decembrim, jo šajā laikā nav veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas. Līdz ar to pieteikums daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu par vecuma pensijas pārrēķināšanu, apdrošināšanas stāžā ieskaitot darba periodu SIA „Teika" no 1991.gada 17.septembra līdz 1993.gada 31.decembrim, ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

atstāt bez izskatīšanas /pers. B/ pieteikumu daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu par vecuma pensijas pārrēķināšanu, apdrošināšanas stāžā ieskaitot darba periodu kooperatīvā „Teika" no 1989.gada 14.augusta līdz 1991.gada 16.septembrim.

Noraidīt /pers. B/ pieteikumu daļā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu par vecuma pensijas pārrēķināšanu, apdrošināšanas stāžā ieskaitot darba periodu SIA „Teika" no 1991.gada 17.septembra līdz 1993.gada 31.decembrim.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente A.Kovaļevska
Tiesneses K.Krastiņa
L.Vīnkalna